

วันนี้(ที่) สีน้

กมล คงทอง*



“ศิลปะกรรมกระดุก”

สีน้ำมีขนาด 35X50 ซม. นพ.ดำรงค์ ธนะชานันท์

ชุดศิลปะกรรมกระดุก เกิดจากการสะท้อนความรู้สึกประทับใจ
กับความงาม และความซับซ้อนของธรรมชาติของมนุษย์ เป็น
อีกมิติหนึ่งในความรู้สึกของศิลปินคนหนึ่ง

จากอดีตเท่าที่ผ่านมาวงการศิลปะบ้านเราได้ให้ความสนใจภาพเขียนสีน้ำน้อยมาก เมื่อเทียบกับภาพเขียนสีน้ำมันหรือสีอื่น ๆ คงมีเพียงในสถาบันการศึกษาทางศิลปะที่มีการฝึกฝน แต่ก็ยังเป็นเพียงพื้นฐานของการเรียนรู้ทางจิตรกรรม ทั้งนี้อาจเป็นผลสืบเนื่องมาจากการประกวดศิลปกรรมแห่งชาติ ที่มีได้รวมเอาภาพสีน้ำเข้าเป็นส่วนหนึ่งของประเภทจิตรกรรมในการตัดสินผลการประกวด หรืออาจเป็นเพราะคุณสมบัติของสีน้ำเองที่คนส่วนใหญ่มองว่าเป็นลักษณะของงาน Study เป็นการจำลองแบบเพื่อสร้างสรรค์จิตรกรรมสีน้ำมันหรือเหตุผลอื่น ๆ สุดแต่แต่ละคนจะว่ากัน แต่จากช่วงเวลาที่รอพิสูจน์นั้นก็มิได้ผู้สนใจศึกษาเทคนิควิธีการสีน้ำอย่างจริงจัง โดยเฉพาะอาจารย์เฉลิม นาคีรักษ์ อาจารย์สวัสดิ์ ตันติสุข อาจารย์อารี สุทธิพันธุ์ และอีกหลาย ๆ ท่าน จนค้นพบเทคนิควิธีการและกระบวนการถ่ายทอด และจากความเป็นครูของท่านเหล่านี้ทำให้เกิดการศึกษาสีน้ำอย่างมีระบบ มีขั้นตอนที่น่าสนใจ มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสีน้ำมีศิลปินหนุ่มสาวรุ่นใหม่นิยมนำวิธีการมาสร้างสรรค์ผลงานอย่างต่อเนื่อง ผู้เสพงานศิลปะเองก็มีการตื่นตัวในการชื่นชมภาพเขียนสีน้ำ ทำให้เกิดศิลปินหน้าใหม่ทั้งศิลปินสมัครเล่น และศิลปินอาชีพเพิ่มขึ้น โดยไม่ต้องมีรางวัลจากการประกวดเป็นเครื่องหมายรับรอง ก็สามารถประสบความสำเร็จได้



ม.จ.การวิก จักรพันธ์

"Upon Hearing The Bell"

สีน้ำ 2506

ความเป็นมาของสีน้ำ

สมัยราชวงศ์ถังของจีนประมาณกันว่า ค.ศ. 618-907 เริ่มมีการใช้สีน้ำระบายภาพและในราชวงศ์ซุง (Sung) ราว ค.ศ. 960-1127 มีการใช้สีน้ำระบายภาพทิวทัศน์นับเป็นการพัฒนาการครั้งสำคัญของการระบายสีน้ำ โดยเฉพาะภาพทิวทัศน์ของ เซลดู (Sesshu) และฉูบุน (Shubun) การเขียนภาพของจีนส่วนใหญ่จะเป็นภาพทิวทัศน์ที่งดงามทั้งเทคนิคที่เปี่ยมคุณค่าและการใช้พู่กันแห้ง ภาพเขียนของจีนโดยเฉพาะภาพเขียนสีน้ำหมึกดำจะเป็นภาพที่มีลักษณะโปร่งใสร่องรอยของพู่กันแสดงการตัดสินใจอย่างเด็ดขาด

ญี่ปุ่นได้รับอิทธิพลภาพเขียนสีน้ำจากจีน ส่วนใหญ่จะเป็นภาพเกี่ยวกับบุคคล สิ่งก่อสร้าง ธรรมชาติทั่วไป จากคุณสมบัติของสีน้ำที่ตรงกับบุคลิกและความเป็นอยู่ สภาพแวดล้อมของคนญี่ปุ่นทำให้สีน้ำได้รับความนิยมอย่างรวดเร็ว

สำหรับประเทศในตะวันตกเริ่มต้นจากยุโรปก่อนแล้วจึงแพร่หลายไปสู่สหรัฐอเมริกา ในประเทศเยอรมนี อัลเบรคท์ ดือเรอร์ (Albrecht Durer) ศิลปินที่ยิ่งใหญ่ของโลก ได้สร้างสรรค์ผลงานสีน้ำขึ้นมามากมาย จนได้รับยกย่องจากศิลปินยุโรปว่า "บิดาแห่งสีน้ำ" (Father of Water Color) จากนั้นก็มีศิลปินอีกหลายคนได้เดินตามแนวของดือเรอร์ เช่น คลอด ลอร์เรน (Claude Lorrain) แอนโทนี แวนไดค์ (Anthony Van Dyck) และนิโกลาส ปูแซง (Nicolas Poussin)

ต่อมาราวคริสต์ทศวรรษที่ 18 พอล แซนด์บี (Paul Sandby) ให้ความสนใจและได้นำสีน้ำไปใช้สร้างสรรค์ได้อย่างดีเยี่ยม จนได้รับฉายาเป็นบิดาของสีน้ำมันแห่งอังกฤษ การระบายสีน้ำในยุโรปวิวัฒนาการมาเรื่อย ๆ จนจนคริสต์ทศวรรษที่ 19 สีน้ำกลายเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้สำหรับจิตรกรทุก ๆ คน เราจึงได้เห็นผลงานที่ยิ่งใหญ่ของเทอร์เนอร์ (Turner) โบนิงตัน (Bonington) และคอนสแตนเบิล (Constable) ซึ่งล้วนแต่เป็นจิตรกรชาวอังกฤษ จากอังกฤษการระบายสีน้ำก็แพร่หลายเข้าสู่ฝรั่งเศสตั้งแต่ยุคโรแมนติกเป็นต้นมา คือ เดอลาครัวซ์ (Delacroix) และถ่ายทอดสู่ศิลปินยุคอิมเพรสชันนิสม์อย่างโมนี (Monet) และเซซาน (Cezanne) ที่เรารู้จักดี

จากยุคอิมเพรสชันนิสม์ ความนิยมใช้สีน้ำในการระบายภาพก็ได้ย้อนกลับสู่เยอรมันอีกครั้งในช่วงคริสต์ทศวรรษที่ 20 โดยศิลปินกลุ่มอิมเพรสชันนิสม์ เช่น กลุ่มบรุคเก้ (Brucke) หรือสะพานและกลุ่มคนขี่ม้าสีน้ำเงิน (Blue Rider School)

นิยมใช้สีน้ำในการแสดงออกทางจิตรกรรมเป็นอันมาก และพัฒนาการมาถึงขั้นรู้จักระบายสีน้ำด้วยระบบ Wet into Wet อีกด้วย

อิทธิพลการระบายสีน้ำจากยุโรปก็เคลื่อนตัวเข้าสู่สหรัฐอเมริกา ก่อให้เกิดศิลปินสีน้ำอเมริกา เช่น จอห์น ซิงเกอร์ ซาเจนท์ และมอริส เพรนเดอร์เทสท์ 2 ท่านนี้ระบายสีน้ำในลักษณะอิมเพรสชันนิสซึม ต่อมาไม่นานนักเทคนิคสีน้ำได้พัฒนาการครั้งใหญ่ โดยการคิดค้นของจอห์น มาริม และไลโอเนล ฟูนิงเจอร์ แต่ก่อนที่จะถึงซาเจนท์เคยมีศิลปินสีน้ำระดับปรมาจารย์ อยู่ก่อนแล้วคือ วันสโลว์ โฮเมอร์ ผู้ที่ได้รับการยกย่องจากชาวอเมริกา "ปรมาจารย์ทางระบายสีน้ำแบบอเมริกันอย่างแท้จริง โดยไม่ได้รับอิทธิพลจากยุโรปเลย" ศิลปินอีกท่านหนึ่งที่มีวิธีการระบายสีน้ำน่าสนใจคือ เอ็ดเวิร์ด ฮอปเปอร์

ปัจจุบันการใช้สีน้ำในการเขียนภาพของศิลปินและโรงเรียนศิลปะในอเมริกาเป็นที่นิยมอย่างแพร่หลาย แนวทางที่เคยสร้างสรรค์ไว้ได้ถูกนำมาประยุกต์ใช้ในงานต่าง ๆ ศิลปินก็ค้นหาวิธีการระบายสีน้ำที่เป็นลักษณะเฉพาะตน เช่น ดอง คิงแมน (Dong Kingman) มอริส เกรฟ (Morris Graves) มาร์ค โทเบ (Mark Tobey) และเฉิน จี (Chen Chi) เป็นต้น

สำหรับในเอเชียแล้วปัจจุบันนี้มีสมาพันธ์สีน้ำแห่งเอเชีย (ASIAN WATERCOLOR CONFEDERATION) เป็นองค์กรของศิลปินสีน้ำที่โดดเด่นและมีบทบาทที่สุดในเอเชีย ประกอบด้วยสมาชิกจาก ไต้หวัน มาเลเซีย เกาหลี ไทย ฮองกง อินโดนีเซีย ญี่ปุ่น สาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งได้แลกเปลี่ยนหมุนเวียนกันเป็นเจ้าภาพจัดแสดงจิตรกรรมสีน้ำในระหว่างประเทศ และในปี พ.ศ. 2538 นี้ ซึ่งจะจัดเป็นครั้งที่ 10 ประเทศไทยโดยกลุ่ม WHITE จะได้เป็นเจ้าภาพ

ในการจัดแสดงศิลปกรรมระหว่างชาติในแถบเอเชียต่างก็ให้ความสำคัญและสนใจต่อขบวนการค้นหาเอกลักษณ์ในด้านศิลปะของเอเชียกันอย่างจริงจัง และในขบวนการค้นหาเอกลักษณ์นี้ ดูเหมือนว่าจิตรกรรมสีน้ำจะเป็นสื่อวัสดุหนึ่งที่อยู่ในขอบข่ายความสนใจของกลุ่มศิลปินในเอเชีย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าภาพเขียนดั้งเดิมที่มีมาแต่เก่าก่อนของเอเชีย โดยเฉพาะจีนและญี่ปุ่นนั้นเป็นภาพที่วาดขึ้นด้วยสีหมึกซึ่งใช้น้ำเป็นตัวประสาน ด้วยเหตุนี้ภาพเขียนสีน้ำจึงได้รับความสนใจและฟื้นฟูขึ้นมาอีกครั้ง

ในเมืองไทย จิตรกรรมสีน้ำเริ่มมีบทบาทขึ้นในสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ซึ่งแสดงพระอัจฉริยภาพทางศิลปกรรมหลายด้าน และได้ทรงสร้างสรรค์จิตรกรรมสีน้ำในลักษณะศิลปะเชิงพรรณนาไว้อย่างงดงาม ในด้านการเรียนการสอนสีน้ำมีขึ้นเมื่อครั้งก่อตั้งโรงเรียนเพาะช่าง โดยใช้สีน้ำส่งเสริมในการออกแบบสถาปัตยกรรม และได้มีศิลปินพยายามค้นคว้าหาเทคนิควิธีการตามแนวสากล จิตรกรรมสีน้ำในสถาบันศิลปะหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ ไม่ว่าจะเป็นโรงเรียนเพาะช่าง มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาลัยช่างศิลป์ มักใช้สีน้ำเป็นสื่อฝึกฝนในเบื้องต้นของการศึกษา เพื่อหาความชำนาญ ให้มีความรู้ความสามารถทางด้านจิตรกรรม การเรียนการสอนก็อยู่ในวงจำกัดไม่แพร่หลายนัก น.ณ ปากน้ำ เขียนเล่าไว้ในสูจิบัตร "กลุ่มไวท์" ว่า ระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๒ ปี ๒๔๘๗ จิตรกรและนักประพันธ์ได้รวมก่อตั้ง "ชมรมจักรวรรดิศิลปิน" ขึ้นและเปิดแสดงผลงานภาพเขียนขึ้นที่โรงภาพยนตร์ศาลาเฉลิมกรุง ศิลปินและศิลปินสมัครเล่นจำนวนมากส่งผลงานเข้าร่วมแสดง เช่น อาจารย์เฉลิม นาศิริรักษ์ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช สด กุรุโกลิตต วรรณสิทธิ์ ปุคะฉนัช งานสีน้ำของอาจารย์เฉลิม นาศิริรักษ์ นับเป็นพระเอกในงานนั้น แม้อาจารย์ศิลป์ พีระศรี ก็เคยยืมงานท่านไปติดหน้าห้องทำงานเป็นแรมปี ส่วนวรรณสิทธิ์ซึ่งผ่านการศึกษามาจากเพาะช่าง ผู้ที่เป็นนักประพันธ์และจิตรกรสีน้ำเขาเขียนอย่างรวดเร็วคล่องแคล่วมาก และงานประพันธ์ของเขาก็เป็นที่ประทับใจต่อศิลปินรุ่นหลัง เช่น ประยูร อุลุชาฎะ และอังคาร กัลยาณพงศ์



1. ประยูร อุลุชาฎะ "โตเกีย" สีน้ำ
2. อารี สุทธิทัณฑ์ "Colliwospa I" สีน้ำ
3. เฉลิม นาศิริรักษ์ "U.S.A." สีน้ำ
4. ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช "วิทธร" สีน้ำ

1	2	3
4		

ในปัจจุบันการจัดการเรียนการสอนสีน้ำในสถาบันศิลปะได้พัฒนามากอีกระดับหนึ่ง อารี สุทธิพันธุ์ ได้เป็นผู้เสนอการสร้างสรรค์สีน้ำอย่างเป็นระบบและได้เผยแพร่กระบวนการออกไปอย่างกว้างขวาง คือ จิตรกรรมสีน้ำในระบบ เอ. เอส (A.S. System) จากผลของกระบวนการสร้างสรรค์สีน้ำระบบ เอ. เอส. ที่ได้รับความนิยมในแวดวงผู้รักสีน้ำจำนวนมากก่อผลให้เกิดการวิจัยในลักษณะทดลองเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการระบายสีน้ำโดยการสอนระบบ เอ. เอส. กับการสอนแบบปกติ สามารถค้นคว้าเพิ่มเติมได้จากรายงานวิจัย มศว.ประสานมิตร 2534 ของประเสริฐ ศีลรัตน นอกจากนี้ผู้ที่สนใจความเป็นมาของสีน้ำในประเทศไทย ยังสามารถค้นคว้าได้จากรายงานการวิจัยของวรรณรัตน์ ตั้งเจริญ เรื่องวิวัฒนาการจิตรกรรมสีน้ำในประเทศไทย ซึ่งได้สรุปวิวัฒนาการจิตรกรรมสีน้ำ เป็น 2 ระยะคือ

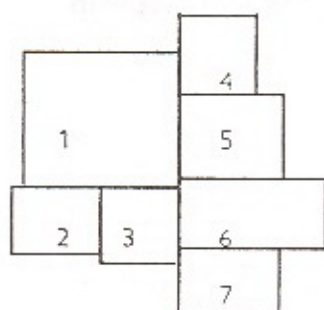
1. จิตรกรรมสีน้ำสมัยเริ่มต้น นับตั้งแต่รัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจนถึงระยะเปลี่ยนแปลงการปกครองมาสู่มาปกครองระบอบประชาธิปไตย ปี พ.ศ. 2475

2. จิตรกรรมสีน้ำสมัยใหม่ เริ่มต้นตั้งระยะเปลี่ยนแปลงการปกครองปี 2475 มาจนถึงปัจจุบัน (2535) และจิตรกรรมสีน้ำสมัยใหม่ ยังแบ่งแยกพิจารณาให้เป็น 2 ช่วง คือ

2.1 ช่วงบุกเบิกจิตรกรรมสีน้ำสมัยใหม่

2.2 ช่วงจัดระบบจิตรกรรมสีน้ำสมัยใหม่

หลังปี 2530 การเขียนภาพสีน้ำได้เติบโตและขยายตัวอย่างรวดเร็ว สัมพันธ์กับการเติบโตทางธุรกิจในสังคมไทย มีศิลปินกลุ่มศิลปินรุ่นใหม่มากมายเสนอตัวในรูปของนิทรรศการ จิตรกรสีน้ำรุ่นใหม่ที่มีชื่อเสียงหลายคนเช่น โกศล พิณกุล ชนะ ควเรี้ยง ทวี เกษางาม ธรรมบุญ เรื่องสวัสดิ์ นุกูล ปัญญาดี พีระ ศรีอันธุ์ ไพฑูรย์ จันท์หอม มานิตย์ นิเวศน์ศิลป์ ไสว วงษาพรหม สมบูรณ์ พวงดอกไม้ สมโภชน์ สิงห์ทอง สุรพล แสนคำ สาธิต ทิมวัฒน์บรรเทิง เป็นต้น รวมทั้งศิลปินสมัครเล่นคุณหญิงคุณนายแม่บ้าน และบุคคลอาชีพอื่น ๆ ที่มีกฝนการเขียนภาพสีน้ำจนมีผลงานออกสู่สาธารณะชน เช่น กุลวดี ประจวบเหมาะ ดร.ขวัญใจ อรุณสมิทธิ ดร.ชวลิต นิตยะ นพ.ดำรงค์ ชนะชานนท์ นางเยาว์ ชนะชานนท์ พญ.พันทิวา สิ้นรัชตานนท์ พรชัย เลิศธรรมศิริ สมใจ ไรล์ อำไพวรรณ วอร์ป เป็นต้น



1. ม.จ.การวิก จักรพันธ์ "RunningForShelter" สีน้า
2. ประยูร อุลฺลาฏะ "โตเกีย" สีน้า
3. นพ.ดำรงศักดิ์ ธนะชาวัฒน์ "สัถยกรรมกระดูก" สีน้า
4. เฉลิม นาศิริรักษ์ "USA" สีน้า
5. นกุล ปัญญาดี "ตลาดสิน้า" สีน้า
6. ยารี สุทธิพันธ์ "Colliwospa I" สีน้า
7. ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช "ทิวทัศน์" สีน้า



นกุล ปัญญาดี

"สวนสีน้ํา"

สีน้ํา 2534

ธรรมนุญ เรื่องสวัสดิ์

"อีแม่ะ" สีน้ํา 2534

บรรณานุกรม

นิวัต หะนนท์. การเขียนสีน้ํา. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2532.

_____. มหกรรมจิตรกรรมสีน้ํา. กรุงเทพฯ : ฟรีสเกล, 2537.

อารี สุทธิพันธ์. การระบายสีน้ํา. กรุงเทพฯ : กระดาษสา, 2526.

อํานาจ เย็นสบาย และวิรุณ ตั้งเจริญ. ทัศนวิจารณ์. กรุงเทพฯ : หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมฝึกหัดครู, ม.ป.ป.

